

1. 3. 2024

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Právo prakticky pro genealogy (genealogie prakticky pro právníky?)

Občanská genealogie neboli pátrání po předcích je dnes poměrně populární hobby, které lze charakterizovat jako nikdy nekončící detektivní činnost. Popularita občanské genealogie vedla mimo jiné k tomu, že řada starých matričních knih je dnes v digitalizované podobě volně přístupná na webovém rozhraní příslušných státních oblastních archivů, takže pátrání po předcích se můžete věnovat i z pohodlí vlastního domova. Občas se však při svém bádání hledané matriční knihy v archivu nedopátráte.

Nejčastěji je tak tomu proto, že u matriční knihy neuplynula zákonem předepsaná lhůta od posledního zápisu, a tak je kniha doposud uložena u příslušného matričního úřadu. V těchto případech badatelům nezbývá než se ve snaze získat údaje z matriční knihy obrátit na daný správní orgán.

Bohužel, ne vždy se badatelé mohou ze strany správního orgánu setkat s ochotou při řešení své situace, často pak také mohou sami ve svých požadavcích narazit na neznalost právních předpisů. Právě z těchto důvodů jsme se rozhodli k sepsání tohoto popularizačního článku, ve kterém bychom chtěli badatelům jednoduchou formou představit podstatná ustanovení zákona č. [301/2000](#) Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů (dále též „**Zákon**“). V dnešním článku se tak podíváme na základní pojmy Zákona, vysvětlíme si, jak jsou dnes matriky vedeny, a především, kdo a za jakých podmínek může získat údaje z matričních knih a jakou formu tyto údaje mohou mít.

Základní pojmy a způsob vedení matrik

Pro snazší orientaci v Zákoně je vhodné se nejprve seznámit s následujícími základními pojmy: *matrika, matriční kniha, matriční událost, matriční skutečnost, rejstřík, matriční úřad, sbírka listin, zvláštní matrika.*

Matrikou se rozumí státní evidence narození, uzavření manželství, vzniku registrovaného partnerství a úmrtí fyzických osob na území České republiky, a také občanů České republiky v cizině. Rozlišujeme několik druhů matrik, a sice matriku narození, manželství, partnerství a úmrtí, přičemž pro každou z nich se eviduje odpovídající matriční kniha. Do **matričních knih** se zapisuje narození, uzavření manželství, vznik partnerství a úmrtí, což souhrnně označujeme jako **matriční události**. Dále se do matričních knih zapisují tzv. **matriční skutečnosti**, např. prohlášení manželství (partnerství) za neplatné / nicotné, rozvod manželství, údaje o osvojení, určení rodičovství, změna jména nebo příjmení apod.

V dnešní době je součástí každé matriční knihy i jmenný **rejstřík** provedených zápisů. Ve starších matričních knihách tento rejstřík, mezi badateli známý spíše jako index. Matriční knihy jsou vedeny příslušným **matričním úřadem** jako správním orgánem, kterým bude nejčastěji obecní úřad dané obce.

označení v zákoně	správní orgán
	obecní úřad
matriční úřad	úřad městské části (Praha)
	úřad městského obvodu nebo části (územně členěné město)
úřad s rozšířenou působností	újezdni úřad (vojenský újezd)
	obecní úřad obce s rozšířenou působností
krajský úřad	krajský úřad
	magistrát města (pouze Praha, Brno, Ostrava, Plzeň)
ministerstvo	ministerstvo vnitra

Zápisy do matričních knih se i v současnosti provádí rukopisně, ale zároveň se matriční události a skutečnosti, jejich změny a opravy, vedou i pomocí výpočetní techniky, tedy v elektronické podobě. Elektronické zápisy se provádí na základě zápisu rukopisného, protože Zákon předepisuje, že v případě odlišných údajů v rukopisném a elektronickém zápise se za správný zápis považuje zápis rukopisný. Matriční zápisy se provádějí v úřední místnosti v sídle příslušného matričního úřadu, a to nejpozději do 30 dnů od obdržení podkladů nebo ústního oznámení pro jejich provedení. Tyto podklady tvoří tzv. **sbírku listin**, kterou matriční úřad vede společně s matričními knihami a po skončení kalendářního roku ji předává úřadu s rozšířenou působností nebo krajskému úřadu, a to nejpozději do února následujícího roku, tj. do února 2024 musí matriční úřady předat sbírku listin za rok 2023.

Zákon dále stanoví příslušnost k provedení zápisu matriční události:

Pro matriční zápis narození a úmrtí je příslušný matriční úřad, v jeho správním obvodu se fyzická narodila nebo zemřela. Pokud se nepodaří zjistit, kde došlo k narození či úmrtí fyzické osoby, provádí zápis matriční úřad, v jehož správním obvodu byla tato fyzická osoba nalezena. Prakticky si to lze představit např. tak, že dítě odložené do babyboxu, u něhož se nezjistí, kde se skutečně narodilo, bude zapsáno do matričních knih matričního úřadu, v jehož správním obvodu se babybox nachází.

Pokud k narození či úmrtí došlo v dopravním prostředku, je k zápisu příslušný matriční úřad, v jehož obvodu došlo k vyložení osoby z dopravního prostředku. Opět praktický příklad – pokud žena porodí dítě ve vlaku z Pardubic do Prahy při průjezdu Kolínem, ale s dítětem vystoupí až v Praze, bude narození dítěte evidováno u příslušného matričního úřadu v Praze. Pokud by žena vystoupila v Kolíně, bylo by narození evidováno v Kolíně.

K zápisu o uzavření manželství je příslušný matriční úřad, v jehož správním obvodu k uzavření manželství došlo. Příslušný k zápisu partnerství je registrující matriční úřad.

V rámci příslušnosti k matričním zápisům se můžeme setkat i s určitými „specialitami“.

První specialitou je příslušnost k zápisu rozhodnutí soudu o prohlášení fyzické osoby za mrtvou. Dle § 54 zákona č. [292/2013](#) Sb., zvláštní řízení soudní, ve znění pozdějších předpisů, je k řízení o prohlášení člověka za mrtvého příslušný soud, který byl naposledy obecným soudem osoby, jež má být prohlášena za mrtvou, ve znění § 85 odst. 1 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, by se tak zjednodušeně jednalo o okresní soud, v jehož obvodu měla osoba naposledy bydliště. Hypoteticky si tak představme, že u osoby, která měla naposledy bydliště v Pardubicích, by Okresní soud v Pardubicích rozhodl, že ji prohlašuje za mrtvou. Jaký matriční úřad bude příslušný k zápisu rozhodnutí pardubického soudu? Zákon pro zápis rozhodnutí soudu o prohlášení fyzické osoby za mrtvou výslovně stanoví příslušnost k zápisu pro Úřad městské části

Praha 1. Všechny osoby prohlášené za mrtvé jsou tak ze Zákona vedeny v matričních knihách u tohoto matričního úřadu.

Druhou specialitou je pak tzv. **zvláštní matrika**, což jsou matriční knihy Úřadu městské části Brno-střed. Do zvláštní matriky se zapisují matriční události (narození, uzavření manželství, vznik partnerství a úmrtí občanů), ke kterým došlo v cizině. Pokud se tak Vaši rodiče brali na romantické dovolené v Benátkách, najdete zápis o jejich sňatku v matričních knihách Úřadu městské části Brno-střed.

Nahlížení do matričních knih

Údaje v matričních knihách jsou ze Zákona neveřejné. Jak se tedy lze k údajům v nich uvedených dostat?

Mezi veřejností je poměrně známý zákon č. [106/1999](#) Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, jehož pomocí se lze domoci mnoha různých informací. Zákon o svobodném přístupu k informacím však nelze použít na získání údajů z matričních knih. Toto bylo mj. i soudně judikováno, srov. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25.01.2022, č. j. 17 A 91/2020-33, z něhož se podává, že „poskytování informací z matriční knihy je v zákoně č. [301/2000](#) Sb., o matrikách, jménu a příjmení, dostatečně komplexní, a tedy splňuje hypotézu § 2 odst. 3 zákona č. [106/1999](#) Sb., o svobodném přístupu k informacím.“

Takže jak na to?

V prvé řadě je potřeba si uvědomit, že matriční knihy pokrývají vždy určité období. U velkých měst může jedna matriční kniha pokrývat třeba pětileté období, avšak u malých obcí se lze setkat s tím, že matriční kniha může pokrývat klidně sedmdesátileté období. Poté, co se zápisy do matriční knihy ukončí, zůstává tato matriční kniha u matričního úřadu po určitou dobu, konkrétně u knihy narození je to 100 let od posledního zápisu, u knihy manželství, partnerství a úmrtí je to 75 let od posledního zápisu. Teprve po uplynutí této ochranné lhůty jsou matriční knihy předány k archivaci příslušnému státnímu oblastnímu archivu, který je následně zdigitalizuje a zpřístupní veřejnosti. Pro nahlížení jsou však pro nás důležité jiné lhůty, a to lhůty od vyhotovení konkrétního zápisu, o který máme zájem. Tyto lhůty činí 100 let u knihy narození, 75 let u knihy manželství a partnerství a 30 let u knihy úmrtí. Jak to tedy funguje?

Pokud od dotčeného zápisu (zápis, o který máme zájem) uplynula lhůta 100 let, jedná-li se o narození, 75 let, jedná-li se o manželství či partnerství, nebo 30 let, jedná-li se o zápis týkající se úmrtí, pak matriční úřad vydá fyzické osobě žadatele matriční doklad nebo doslovný výpis, popř. povolí nahlédnout do matriční knihy, vyhledávat ní a činit z ní výpisy.

Pokud však tato lhůta od zápisu neuplynula, je Zákonem omezen okruh osob, kterým matriční úřad vydá matriční doklad, nebo povolí nahlédnout do matriční knihy a činit z ní výpisy:

- a. Fyzické osobě, které se zápis týká, nebo členům její rodiny. Pro účely Zákona se za členy rodiny považují manžel, partner, rodiče, děti, sourozenci, prarodiče, vnuci a pravnuci.
- b. Pro úřední potřebu státních orgánů, nebo výkon přenesené působnosti orgánů územních samosprávných celků.
- c. Statutárním orgánům církví, nebo duchovním jimi zmocněným, jde-li o matriční knihy vedené těmito církvemi do 31.12.1949.
- d. Fyzické osobě, která prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jejích práv před státními orgány České republiky, nebo před orgány územních samosprávných celků.
- e. Osobě, která prokáže, že je to nezbytné k uplatnění právních nároků v cizině.

Opět se lze setkat i s určitými specialitami. V případě osvojení mohou do zápisu v matriční knize nahlédnout pouze osvojitelé. Osvojenec až po dovršení 12 let, pokud soud nerozhodl o utajení pokrevního rodiče a jeho souhlasu k osvojení - v takovém případě smí osvojence nahlédnout až po nabytí plné svéprávnosti. Do zápisu o narození dítěte, jehož matka požádala o utajení své osoby v souvislosti s porodem, může nahlédnout pouze matka a po dovršení 12 let i dítě.

Rodný list dítěte matriční úřad vydá i na žádost zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc („klokánek“) nebo na žádost fyzické osoby, která odpovídá za východu dítěte (svěřeno do péče rozhodnutím soudu). Úmrtní list matriční úřad vydá osobě, která na jeho vydání prokáže právní zájem, nebo která žila se zemřelým v době jeho smrti ve společné domácnosti, anebo osobě, která je vypravitelem jeho pohřbu. S tímto se lze v praxi setkat např. při koupi nemovitosti, na níž vázne věcné břemeno dožití osoby, která již zemřela - pro výmaz věcného břemene z katastru nemovitostí je totiž třeba doložit úmrtní list.

V případě zastoupení při žádosti o vydání matričního dokladu, povolení nahlédnout do matriční knihy, vydání potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize, nebo o vydání doslovného výpisu, je třeba, aby podpis na plné moci byl úředně ověřen.

	doba, po kterou je matriční kniha uložena u matričního úřadu	lhůta, po jejímž uplynutí není třeba prokazovat příbuzenství, právní zájem apod.
kniha narození	100 let od posledního zápisu	100 let od dotčeného zápisu
kniha manželství	75 let od posledního zápisu	75 let od dotčeného zápisu
kniha partnerství	75 let od posledního zápisu	75 let od dotčeného zápisu
kniha úmrtí	75 let od posledního zápisu	30 let od dotčeného zápisu

Matriční doklad obsahuje údaje zapsané v matriční knize uvedené podle stavu ke dni vydání matričního dokladu a je opatřen zvláštními zajišťovacími prvky proti jeho padělání a pozměnění. Typicky si tak lze představit třeba rodný list s vodoznakem apod. V matričním dokladu budou uvedeny pouze ty údaje, které se do něj dle platné právní úpravy uvádí. Pro účely genealogického výzkumu tak budeme častěji žádat o doslovný výpis, který obsahuje všechny údaje zapsané v matriční knize v původním i pozměněném znění. Nejčastěji se lze v praxi setkat s tím, že Vám matriční úřad zašle kopii příslušného řádku matriční knihy. Matriční doklad i doslovný výpis jsou vyhotovovány za poplatek, po jehož úhradě jsou žadateli zasílány poštou do vlastních rukou.

Závěr

Pevně doufáme, že jsme Vás výše uvedenými informacemi nevyčerpali a že pro Vás budou poučné a pokud se již věnujete či začnete věnovat občanské genealogii, že pro Vás budou i užitečné.

Kateřina Farská,
paralegal

ve spolupráci s

Mgr. Bc. Filip Losert,
advokát

Advokátní kancelář JELÍNEK & Partneři s.r.o.

Pardubice - Dražkovice 181
533 33 Pardubice - Dražkovice

Truhlářská 1108/3
110 00 Praha 1

Tel.: +420 466 310 691
e-mail: advokati@advokatijelinek.cz

Tento článek není primárně určen pro odbornou veřejnost, ale naopak je psán pro „obyčejné smrtelníky“, kteří se věnují nebo by se chtěli věnovat občanské genealogii.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)
- [Převodní ceny v judikatuře a sporech se správcem daně](#)
- [Nový daňový režim ESOP v České republice od roku 2026. Posun k ekonomické realitě a mezinárodním standardům?](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Mezinárodní dožádání a lhůta pro stanovení daně: kritéria účelnosti, věcnosti a včasnosti v judikatuře](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Nová úprava kvalifikovaných zaměstnaneckých opcí](#)
- [Silná koruna: jaké dopady má posilující koruna na české firmy](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc únor 2026](#)